

A FERPA KIÁLTVÁNYA

A NYUGDÍJASOK ÉS AZ IDŐSEK EMBERI MÉLTÓSÁGGAL VALÓ ÉLÉSÉNEK JOGA

Az Európai Unió tagállamai, a pénzügyi válságokra hivatkozva, évek óta próbálják csökkenteni kiadásaikat, különösen a szociális szférában végrehajtott költségvetési kiadás-csökkentésekkel.

Az idősek és a nyugdíjasok voltak az első kárvallottjai ezeknek a drasztikus intézkedéseknek: az egészségügyre fordított költségvetési kiadások csökkentése, az egészségügyi ellátó intézményekben állandósult létszám- és eszközhiány, s számos országban a nyugdíjak befagyasztása, sőt akár csökkentése is.

A fiatal nemzedékek, különösen a COVID-19 járvány következtében, ugyancsak kénytelenek voltak elszemvedni a foglalkoztatási, a tanulási és ösztöndíj-lehetőségeik romlását. A FERPA ezért továbbra is törekszik az európai fiatalok szervezeteivel való együttműködésre annak érdekében, hogy fejlessze a generációk közötti szolidaritást.

A járvány egyetlen földrészt, egyetlen országot sem kímélt meg. Felszínre hozta, hogy milyen katasztrofális politikákat valósítottak meg a közelmúltban számos helyen, s nem csak a járványnak tudható be az a drámai helyzet, amely a különböző országokban kialakult. Azt azonban igenis látjuk, hogy az különösen súlyosbította a legtörékenyebb és leginkább sebezhető társadalmi csoportok helyzetét. A kormányok részéről egyfajta nemtörődömséget tapasztaltunk az egészségügyi válsághelyzet megelőzésében és kezelésében, majd a gazdasági válságban is. Felmerül a drámai kérdés, ki fizet meg ezért?

Fel kell készülnünk további, jövőbeli járványhelyzetekre is, ami azt jelenti, hogy fejleszteni kell az európai egészség-politikák és az orvosi-szociális ellátás kapacitásait, miközben garantáljuk a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartását is.

Annak érdekében, hogy finanszírozhatók legyenek az egészségügyi és szociális ellátások, a kormányoknak ehhez megfelelő pénzügyi eszközöket kell hozzárendelniük.

A COVID-19 és annak különböző variánsai máris súlyosan érintették a nyugdíjasokat és az időseket, legyen szó a megnövekedett halálozási rátáról, arról, hogy sokkal többen nem kaptak megfelelő, időbeni kórházi ellátást, vagy akár arról, hogy a különböző szigorú korlátozások következtében sokkal többen szenvedtek el lelki traumákat.

A Nyugdíjasok és Idősek Európai Szövetsége (FERPA) minden eddiginél jobban el van szánva arra, hogy hallassa azok hangját, akik azt vallják: tiszteletben kell tartani a nyugdíjasok és idősek emberi méltóságát és ne folytatódjon az az állapot, hogy ők a társadalom „elfeledettjei”.

Cselekedni kíván, az Európai Szakszervezeti Szövetséggel (CES) karöltve, annak érdekében, hogy a Szociális Jogok Európai Pillére nem csak szép elvek s jó szándékok pusztá felsorolása legyen, hanem minden európai polgár számára valósággá válják, tekintet nélkül életkorára és arra, melyik országban él.

Ennek érdekében, elvégezve egy alapos kutatómunkát, konzultálva tagjaival, megfogalmaztuk ezt a kiáltványt. A prioritások közül a legalapvetőbb a szegénység leküzdése, mindazonáltal nem kívánunk olyan benyomást kelteni, mintha a szegénység csak az idősek ügye lenne Európában. Nyilvánvaló, hogy ahol rosszak a fizetések, ott rosszak a nyugdíjak is.

Egyre szükségesebb, hogy megváltozzon a társadalom szemlélete az idősekről, hogy harcoljunk az életkor szerinti hátrányos megkülönböztetés ellen, hogy szétválasszuk a nyugdíjasokat és az inaktívakat.

El kell kerülni, hogy a nyugdíjba vonulók vásárlóereje csökkenjen. Ezért megfogalmazható az alábbi alapvető követelés: **Küzdeni kell, hogy megelőzzük a nyugdíjasok elszegényedését annak érdekében, hogy emberhez méltó életük legyen.**

Ez négy prioritást jelent:

- Jogot a megfelelő nagyságú nyugdíjhoz, avégett, hogy küzdjünk az időskori szegénység ellen, amely elsősorban a nőket érinti, mivel az ő várható élettartamuk magasabb, mint a férfiaké;
- A minőségi, pénzügyileg és területileg is hozzáférhető hosszú távú ápoláshoz való jogot;
- Az egészséges és elfogadható lakhatáshoz való jogot, tekintet nélkül arra, milyen típusú lakásban lakik az idős, és a könnyen hozzáférhető alapvető közszolgáltatásokhoz való jogot;
- Minden időskorú személy társadalomba való beilleszkedésének jogát, annak érdekében, hogy teljes mértékben részt vehessenek a társadalmi, politikai és kulturális tevékenységekben.

A FERPA számára tehát a szegénység leküzdéséért vívott harc négy területre fókuszál:

- A jövedelmek
- Az egészségügy
- A lakhatás
- Az energiához és más alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

Mindezt az Európai Unió Alapjogi Kartájának rendelkezéseivel összhangban teszi, amelyek a Lisszaboni Szerződés ratifikálásával jogilag kötelező erejűvé váltak.

Részletek az EU Alapjogi Kartájából:

25. cikk Az idősek jogai Az Unió elismeri, és tiszteletben tartja az idősek jogát a méltó és önálló élethez, a társadalmi és kulturális életben való részvételhez.

34. cikk (3) A társadalmi kirekesztés és a szegénység leküzdése érdekében az Unió – az uniós jog, valamint a nemzeti jogszabályok és gyakorlat által lefektetett szabályokkal összhangban – elismeri és tiszteletben tartja a jogot a tisztas megélhetést célzó szociális támogatásra és lakástámogatásra mindazok esetében, akik nem rendelkeznek az ehhez elégséges pénzeszközökkel. 35. Cikk Egészségvédelem A nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban megállapított feltételek mellett mindenkinek joga van megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez, továbbá orvosi kezeléshez. Valamennyi uniós politika és tevékenység meghatározása és végrehajtása során biztosítani kell az emberi egészség védelmének magas szintjét.

Ezeknek a követeléseknek a megvalósítása illeszkedik az Szociális Jogok Európai Pillérébe és a FERPA-t illetően, a portói csúcson 2021. május 6-án elfogadott akciótervben foglaltakba.

Mozgósítjuk valamennyi tagszervezetünket.

Együttműködünk az Európai Szakszervezeti Szövetséggel és a döntéshozókkal, a Bizottsággal, az Európai Parlamenttel, helyi és nemzeti szinteken, hogy elfogadtassuk követeléseinket.

A MEGFELELŐ NYUGDÍJ JOGA

A nyugdíjasok helyzete egész Európában nyugtalanító annak fényében, hogy a 2008-2012. évi gazdasági válság sok kormányzatot arra ösztökélt, hogy befagyassza vagy csökkentse a nyugdíjasok járandóságait. A mostani járvány, ha nem teszünk semmit, újabb gazdasági megrázkódtatást okoz, amikor is a nyugdíjakat gyakran a szociális kiadások változó elemének tekintik.

Ma az Európai Unióban a 65 évesnél idősebb európaiak 15,9 %-a szegény. A nőket fenyegeti jobban a szegénység, miután a nők átlagnyugdíja 38 %-kal alacsonyabb a férfiakénál. Ismeretes, hogy a nők foglalkoztatási körülményei (a munkavégzés ideiglenes volta, a gyakran kényszerű részmunkaidős foglalkoztatás, az anyagilag nem kompenzált életpálya-megszakítások a gyermekeik és egyre gyakrabban idős hozzátartozóik gondozása végett, a háztartási munka nem kellő megosztása a házastárssal vagy az élettárssal) és főleg a bérezésükben megnyilvánuló elmaradás a férfiakéhoz képest kedvezőtlen helyzetet teremt, amely oda vezet, hogy nem csak aktív, hanem főleg nyugdíjas korukban is hátrányos helyzetbe kerülnek, s ez a hátrányos helyzet az újabb generációk esetében is tapasztalható. A nők nyugdíja mindezen okok következtében lényegesen alacsonyabb a férfiakénál. Az idős és nagyon idős nők vannak leginkább kitéve a szegénység, sőt a mélyszegénység kockázatának, már nyugdíjba menetelüktől kezdve.

A Szociális Jogok Európai Pilléréből:

14. Minimumjövedelem

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy élete során bármikor, amikor nem rendelkezik elegendő anyagi forrással, olyan juttatásokban részesüljön, amelyek garantálják számára a méltósággal élhető élethez szükséges minimumjövedelmet, és ténylegesen hozzáférjen a méltányos életszínvonalat lehetővé tevő árukhoz és szolgáltatásokhoz. Azoknak a kedvezményezetteknek az esetében, akik képesek dolgozni, a minimumjövedelem-juttatásokat össze kell kapcsolni a munkaerőpiacra történő (újbóli) beilleszkedést ösztönző intézkedésekkel.

15. Időskori jövedelem és öregségi nyugdíjak

A nyugdíjba vonult munkavállalók és önálló vállalkozók jogosultak olyan nyugellátásban részesülni, mely az általuk befizetett járulékokkal arányos, és amely megfelelő jövedelmet biztosít a számukra. A nők és a férfiak számára egyenlő esélyeket kell biztosítani a nyugdíjjogosultság megszerzéséhez.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy időskorában méltósággal éljen, és ehhez elegendő anyagiakkal rendelkezzen.

Annak érdekében, hogy érdemben csökkentjük – vagy inkább felszámoljuk - a nyugdíjas-szegénység kockázatát, mindenekelőtt lehetővé kell tenni a munkavállalók számára, hogy aktív korukban megfelelő bérezésben részesüljenek, biztosítani kell az egyenlő munkáért egyenlő bér elvének az érvényesülését a nők számára, ezzel elérhető az, hogy a nyugdíjba vonuláskor megfelelő nagyságú nyugdíjat állapítsanak meg számukra. Megfelelő foglalkoztatáspolitikát kell, amely szavatolja a foglalkoztatottság magas szintjét és tartósságát, szavatolva egyúttal a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát is. Szükséges a nyugdíjak megfelelő mértékének és értékállóságának biztosítása, a hatékony társadalmi közszolgáltatások és egészségügyi ellátás garantálása azzal, hogy ennek pótlólagos és emelkedő költségei ne háruljanak az amúgy is gyenge fizetőképességű idősekre. A FERPA követeli továbbá egy olyan európai minimál nyugdíj bevezetését, amelynek alkalmazása jogilag kötelező és a szintje a szegénységi küszöb fölött van. Ugyanis két ország kivételével a minimál nyugdíj mindenütt a szegénységi küszöb alatt van. A FERPA elítéli ezt a jelenséget. Ez a lépés alkalmas eszköz lehet a szegénység csökkentésére és a Szociális Jogok Európai Pillére 15. számú elvének megvalósulására.

Végül a nyugdíjak helyzetét nem lehet kizárólag egyoldalúan a gazdasági fenntarthatósági szempontok alapján szemlélni, s kizárólag a nyugdíjkorhatár emelésében, mint egyetlen megoldásban gondolkodni. Fordítva, ha fenntarthatóságról beszélünk, fel kell ismerni a szoros összefüggést az aktívak és a nyugdíjasok között, és el kell választani, minden európai országban, a nyugdíjkiadásokat és a szociális kiadásokat, azért, hogy megfelelően megtisztított adatokhoz jussunk, s lássuk a különbséget a nyugdíjjarulékokból fedezendő nyugdíjak és az adókból fedezendő szociális támogatások között.

Ezért a FERPA követeli:

- A nyugdíjkorhatár befagyasztását
- A nyugdíjaknak a fizetésekhez és/vagy az árakhoz viszonyított értékállóságának érdekében a nyugdíjak automatikus indexálását

- Az EU valamennyi tagországában olyan nyugdíjminimum bevezetését, amely a szegénységi küszöb értékét meghaladja
- A nők és férfiak nyugdíja közötti különbségek megszüntetését, számításba véve a gyermekek vagy az idős szülők gondozásával eltöltött időt, miután ez ma még főleg a nőkre hárul
- Intézkedéseket, amelyek biztosítják a válás vagy a társ elhalálása után a nyugdíja egy részének folyósítását
- „Nyugdíjas-kosár” meghatározását a szegénység kockázatának elkerülése végett
- Ott, ahol a nyugdíjasok nagyobb adókat fizetnek, mint az aktívak, e különbség megszüntetését
- A nyugdíjasok szakszervezeteiben a követelések erőteljesebb hangoztatását, nagyobb szerepet az érvénybe juttatásukban.

Mindenkinek joga van a hosszú távú, jó minőségű egészségügyi ellátáshoz

Amikor ma az egészségről beszélünk, akkor a COVID-19-ről beszélünk. Ez a válság súlyosbította az egyenlőtlenségeket, és rávilágított arra, hogy neoliberais politikájuk révén az államok úgy döntöttek, csökkentik az egészségügy állami ellenőrzését, így szabad utat engedve az ágazat privatizációjának és marketingjének. Olyan költségvetési döntéseket hoztak, amelyek a pénzügyi jövedelmezőséget részesítik előnyben a lakosság, különösen az idősek jólétével és egészségével szemben. Ez azt jelenti, hogy:

- Egyre növekvő a magánkereskedelmi jövedelmezőség, ennek következtében számos szakterületen díjpótlék alkalmazása, az alacsony jövedelműek kizárása, az egészségügyi szakemberek elérhetőségének csökkenése és munkakörülményeik romlása
- A társadalmi egyenlőtlenségek növelése a jó minőségű egészségügyi ellátáshoz való egyetemes hozzáférés csökkentésével. Az Európai Szociális Megfigyelőközpont megállapította, hogy egyre több felnőtt és gyermek kényszerül arra, hogy anyagi okokból orvosi kezelés nélkül maradjon vagy az késlekedjen pénzügyi okokból.

Az egészségügyi válság súlyosbította a nemek közötti egyenlőtlenségeket. A nőket gyakrabban érintette, mint a férfiakat: a másoknak nyújtott szolgáltatásokat – alacsony jövedelműeket – főként a nők töltik be, így a fertőzések frontvonalába kerülnek. Emellett a bezárások megnövelték a háztartási és családi munkaterhelést, ami fizikai és szellemi kimerültséghez vezet.

*A szociális jogok európai pillérének 16. elve: **Egészségügy***

Mindenkinek joga van a megfizethető, jó minőségű megelőző és gyógyító egészségügyi ellátáshoz időben hozzájutni.

*A szociális jogok európai pillérének 18. elve: **Hosszú távú gondozás***

Mindenkinek joga van megfizethető, jó minőségű hosszú távú gondozási szolgáltatásokhoz, különösen az otthoni ápoláshoz és a közösségi alapú szolgáltatásokhoz.

Az egészségbe való befektetés a megelőzésbe és az egészséget befolyásoló társadalmi tényezőkbe való befektetést jelenti. A szűrővizsgálatokhoz és védőoltásokhoz való egyetemes hozzáférés fontossága a védelem garanciája.

Az egészségmegelőzés szempontjából azt is meg kell vizsgálnunk, hogy mit eszünk. Az egészségünkhöz hasonlóan az ételválasztásunk is hatással van a környezetre.

A kiegyensúlyozott, egészséges és elegendő táplálkozás elengedhetetlen az egészséghez és a jó közérzethez. Harcolnunk kell a pazarlás ellen, és így meg kell őriznünk a korlátozott erőforrásokat, például a vizet, az elektromosságot és a talajt.

A tartós gondozást igénylő idősök támogatása érdekében a következőkre van szükség:

- Egyrészt optimalizálni kell az otthoni ápoláshoz nyújtott segítséget és eszközöket, és elegendő eszközt kell biztosítani a krónikus gondozáshoz és a mindennapi tevékenységekhez való segítségnyújtáshoz; diverzifikálja a szolgáltatásokat és gyakorlati megoldásokat kínál a fokozatos és egyénre szabott ellátáshoz az egyes személyek családi helyzetének megfelelően;
- Másrészt meg kell erősíteni a gondozási lehetőségeket a gondozóotthonokban vagy a tartós gondozást végző intézményekben a teljes mértékben eltartott személyek számára. Ennél a fajta ellátásnál az „önköltséget” minimálisra kell csökkenteni, és nem a lakók gyermekeinek finanszírozási lehetőségeit kell alapul venni. A gondozottak jogait és szabadságait teljes mértékben tiszteletben kell tartani.

Ezért a FERPA követeli:

- A jó minőségű közegészségügyi szolgáltatásokhoz való egyetemes hozzáféréshez való jog; ehhez elegendő személyzetre van szükség, mind a kórházakban, mind az idősök otthonában, akiknek jó munkakörülmények – fizetés, munkaidő, felszerelés – a munkakör követelményeinek megfelelően,
- 100%-os költségtérítés minden típusú orvosi szűrésre, korhatár nélkül,
- 100%-os visszatérítés az oltásokért és a vizsgálatokért,
- az alapgyógyszer 100%-os költségtérítése,
- Figyelembe veendő és aktívan fejlesztendő az egészség társadalmi meghatározói: fizikai aktivitás, étrend, szociális kötődések, lakhatás, környezet, stb.
- A tartós ápolási otthonok tisztességes lakóhelynek kell lenniük, elegendő képzett személyzet felügyelete mellett, elősegítve a társadalmi életet és a visszaélések leküzdését,

- Az egészségügyi és szálláspolitikával kapcsolatos minden döntést az emberi jogok tiszteletben tartásával kell meghozni, lehetővé téve az emberek számára, hogy méltósággal éljenek és meghaljanak.

A jó minőségű lakhatáshoz való jog, amely figyelembe veszi az idősek szükségleteit

Ami az idősek lakhatását illeti, egy első észrevétel tehető: Európában az idősek több mint 80%-a szeretne otthon megöregedni. Ez a vágy jelentős hatással van a lakások tervezésére és fejlesztésére. A lakhatás kérdését ma semmiképpen sem kezelik az otthonátmozgatók alapvető pilléréként. Ezért először a meglévő lakhatási létesítményeket kell igazítanunk az idősek számára. A lakhatás otthoni támogatáshoz való igazítása nem mindig jelent nagyobb építési munkákat. Ez azonban minden helyiséget érint, azaz a fürdőszobát, a konyhát, a lépcsőket és a hálósobát. Több millió régi lakás van, és az új lakások megújítási aránya alig haladja meg az évi 1%-ot! Az otthoni ápolás kihívása nem az új lakások építése, hanem a meglévő lakások átalakításának módja, az átalakítási költségek fedezésére, valamint az otthoni ápolásra vonatkozó kiegészítő juttatások lehívásával. A megfizethető és tisztességes lakhatás egyre nagyobb napi gondot jelent az Európai Unió nyugdíjas polgárai számára, mivel ennek a lakhatásnak a költségei elviselhetetlen napi korláttá váltak. A lakáspolitikát még mindig túlságosan a tegnapi szükségletek köré épül, és nem elég a mához, nemhogy a holnaphoz. Olyannyira, hogy a lakhatás, amelynek az egyének szolgálatában kell állnia, és teljes mértékben részt kell vennie autonómiájukban, mobilitásukban és fejlődésükben, túl gyakran okoz aggodalmat, hátrányt, sőt gyakran akadályt is.

Ezért a FERPA követeli:

- Uniós politika a megfizethető lakhatásért és az abba való újbóli befektetés érdekében minden nyugdíjas számára, akinek szüksége van rá, helyi és európai szinten egyaránt.
- Életkoron alapuló megkülönböztetéstől mentes szociális lakáshoz jutás
- Olyan kötelezettségvállalás, amely a megfelelő intézmények és jó minőségű, kifejezetten idősek vagy fogyatékkal élők számára kialakított lakóházak építésének költségeire vonatkozik
- Megfizethető műveletek, valamint ezekre a támogatásokra vonatkozó követelmények és jellemzők bevezetése az Európai Unió valamennyi tagállamában
- A lakásban maradás vagy az új lakáshoz jutás garanciája a választott feltételek mellett, ami sok nő számára kihívás, mert a férfiak és nők közötti egyenlőtlen nyugdíjak egyenlőtlen lakhatáshoz vezetnek.
- Területrendezés és lakáspolitikát, amely figyelembe veszi az időseket
- Az otthon élő idősek hatékony segítése: egészségügyi ellátás, házi segítségnyújtás, jóléti segítségnyújtás stb.

A szociális jogok európai pillérének 19. alapelve: A hajléktalanok lakhatása és segélyezése

a. A rászorulóknak számára biztosítani kell a jó minőségű szociális lakhatáshoz vagy lakhatási támogatáshoz való hozzáférést.

b. A kiszolgáltatott személyeknek joguk van a megfelelő segítséghez és védelemhez a kényszerkilakoltatással szemben.

c. A hajléktalanok számára megfelelő menedéket és szolgáltatásokat kell biztosítani társadalmi befogadásuk elősegítése érdekében.

Az energiához és az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés joga

A szociális jogok európai pillérének 20. elve: Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Mindenkinek joga van hozzáférni a jó minőségű alapvető szolgáltatásokhoz, ideértve a vizet, a szennyvízelvezetést, az energiát, a közlekedést, a pénzügyi szolgáltatásokat és a digitális kommunikációt. Az ilyen szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez támogatást kell biztosítani a rászorulóknak számára.

Számos észrevételt kell tenni az energiához való hozzáféréssel, pontosabban az energiaszegénység felszámolásával kapcsolatban. Ez emberek millióit érinti, de különösen az időseket. A különböző országokban nincsenek megfelelő és elégséges válaszok az energiaszegénység csökkentésére és/vagy felszámolására. Egyes országok intézkedései nem elegendőek, különösen akkor, ha a számlák nem fizethetők, vagy ha háztartások milliói nem részesülhetnek az energiából annak magas költsége vagy szűkös erőforrásaik miatt. A politikai fellépés hiánya tovább rontja az érintettek helyzetét azáltal, hogy nem vonják be a megfelelő cselekvési programokat, így a legkiszolgáltatottabbak teljesen védelem nélkül maradnak. Végül, az energiaszegénységet meghatározó tényezők inkább társadalmi-gazdasági, semmint éghajlati vonatkozásúak.

Ezért a FERPA követeli:

- A háztartásoknak és különösen az időseknek joguk legyen alapvető szükségleteik fedezéséhez, akár egyénileg, akár kollektíven, például adókedvezmények biztosításával
- Az energiaszegénységgel összefüggő betegségek felderítésére és azonosítására szolgáló programok létrehozása
- Az energiaellátásra kötelező szociális tarifák bevezetése

- Maximális energiaköltség megállapítása a jövedelem alapján, a fizetések lehetővé tétele érdekében: az energia alapvető szolgáltatás, ezért jog
- Csökkentett árak bevezetése az időskorúak számára, akik nem rendelkeznek elegendő forrással
- Figyelembe kell venni az időseket és gyermeket nevelő családokat
- és garantálni kell egy minimális energiaellátást.

Brüsszel, 2021. október 21.